

Antalya Şehrinde Siyasal Yaşam (1920-1950)

Political Life In Antalya (1920-1950)

Mehmet BİÇİCİ*

Öz

Siyasal yaşamın temeli olan parlamenter sistem Osmanlı Devletine Meclis-i Mebusan çatısı altında 1876 yılında gelmiştir. Çeşitli dönemler halinde 1920 yılına kadar İstanbul da çalışmalarını sürdürmüştür. Misak-ı Milli'nin kabul edilmesi sonrası Osmanlı parlamentosu işgal güçlerince kapatılmıştır. Gelişen olaylar sonrası 23 Nisan 1920 de Büyük Millet Meclisi adıyla Ankara da yeni bir meclis toplanmıştır. Nisan 1920-Kasım 2015 arasında 26 dönem halinde milletvekili seçimleri yapılmıştır. Ancak çalışmamıza konu olan dönem Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk sekiz dönemini ve faaliyetlerini kapsamaktadır. Türkiye Cumhuriyetinin ilanından itibaren iki kez çok partili hayata geçiş denemesi yapılmıştır. Başarısız olunan bu denemeler parlamenter demokratik sistemin en temel organlarından birisi olan muhalefet partilerinden yoksun bırakmıştır. Cumhuriyet Halk Fırkası Türkiye'yi 1950 yılına kadar tek parti hakimiyeti altında yönetmiştir. Bu süreç dahilinde Antalya şehrini TBMM'de temsil eden siyasi elit kadronun siyasal, sosyal, kültürel, ekonomik profilleri ortaya konulmuştur. Eğitim düzeyleri, çocuk sayıları, memleketleri, bildikleri yabancı diller, yeniden seçilebilme yetenekleri, meslekleri şehir tarafından hatırlanmaları, yazılı eser sahibi olmaları vb. yetkinlikleri çalışmamıza konu edinilmiştir. Diğer taraftan meclis çatısı altında yapmış oldukları faaliyetlerde araştırılmıştır. Böylece araştırmanın sonucunda Antalya milletvekillerini temsil ettikleri şehir başta olmak üzere Türkiye Cumhuriyetinin gelişim sürecine olan katkıları ifade edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Antalya milletvekilleri, Siyasal yaşam , T.B.M.M,1920-1950 dönemi

Abstract

Parliamentary system, the basis of political life, started as Meclis-i Mebusan (Chamber of Deputies) in Ottoman Empire in 1876. It had continued its operations for various periods in İstanbul until 1920. After the adoption of National Pact (Misak-ı Milli), Ottoman parliament was closed by occupying forces. A new parliament under the name of Grand National Assembly was formed in Ankara on April 23, 1920. Parliamentary elections were held 26 times between April 1920 and November 2015; however, our study covers the first eight periods of Turkish Grand National Assembly and their acts. Since the proclamation of Turkish Republic, there had been two attempts for transition to multi-party system. These failed attempts deprived the parliamentary system of the opposition party that is one of the fundamental organs of democracy. Until 1950, Republican People's Party (Cumhuriyet Halk Fırkası) had governed Turkey under single-party rule. This study tries to present political, social, cultural and economic profiles of political elites representing Antalya province in Turkish Grand National Assembly during these periods. Their competencies such as educational levels, occupations, hometowns, number of children, foreign languages they know, the ability to be re-elected, reputation in the city, publications etc. were discussed in our study. On the other hand, their activities in the assembly were investigated. Through this study, the contributions of Antalya MPs to the development of both the city they represent and Turkish Republic are discussed.

Keywords: Antalya, Antalya MPs, political life, Turkish Grand National Assembly, 1920-1950 periods

Giriş

Coğrafi konumu itibariyle Anadolu 'nun güneyinde, Akdeniz 'in kuzey kıyısında kendi adını alan körfezin etrafında yer alan Antalya, M.Ö.158 yılında Bergama hükümdarı il. Attalos Fladelfs tarafından kurulmuştur. Adını kurucusundan alan şehir, Osmanlı egemenliğine girinceye kadar Bergama, Roma, Abbasi, Bizans, Ceneviz, Anadolu Selçukluları, Kıbrıs ve Teke-Oğulları 'nın egemenliği altında kalmıştır. Yıldırım Bayezid zamanında 1390 yılında Teke-Oğullarından alınarak Osmanlı egemenliğine girmiştir.(Armağan, 2005: s.93-94). 1914 yılı Ekim ayının son günlerinde I. Dünya Savaşı'na giren Osmanlı Devleti, 30 Ekim 1918'de Mondros Ateşkes Antlaşması'nı imzalayarak savaştan yenik ayrılmıştır.(Ulusoy,2014:124) Antalya Şehrinin İtalyanlar tarafından işgaline karşı, Antalya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Millî Mücadele'ye destek olmak için hizmetlerini sürdürürken I.Büyük Millet Meclisine Antalya Şehrini temsilen Rasih Kaplan, İbrişimzade Mustafa, Antalya Darülhilâfe müderrislerinden

*Yrd.Doç.Dr. Gaziantep Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, bicici@gantep.edu.tr

Halil İbrahim, Belediye Başkâtibi Hasan Tahsin, Korkuteli sabık kaymakamı Ali Vefa Bey ve Hamdullah Suphi Bey Antalya mebusu olarak Meclis'e katılmıştır.(Sarıgözel,2017,s.2008-20).Böylece Antalya Şehri I.Meclis çatısı altında ülkenin bağımsızlık mücadelesindeki yerini almıştır. Türkiye Cumhuriyeti Devletinin; 1920 de I.T.B.M.M'nin Ankara'da toplanmasıyla başlayan siyasal yaşamı çeşitli kesintilerle günümüze kadar gelmiştir.Bu genel siyasal yaşam içerisinde Antalya milletvekillerinin siyasal,sosyal ve kültürel olarak durumlarının anlaşılması önem arz etmektedir.Tabiki sosyolojik özelliklerinin yanında Antalya şehrini temsil eden siyasi temsilcilerin T.B.M.M. çatısı altında yapmış oldukları çalışmalarda dikkate alınmalıdır.Bu faaliyetler özelde Antalya açısından genelde Türkiyenin gelişim sürecini anlama ve katkı sunma noktasında dikkate değerdir. Türk Parlamento tarihinde kadınlar ilk kez 1935 yılında yapılan genel seçimler ile TBMM'ne milletvekili olarak girmişlerdir.Bu milletvekilleri arsısında Antalya Şehrini temsilen Türkan Örs BAŞTUĞ bulunmaktadır.(Sezer,1998:s.896-897)Dolayısıyla Antalya şehri Cumhuriyet reformlarına uyum sağlayan ve örnek olan bir gelişim sürecinide ortaya koymuştur.

Tablo 1: Antalya Milletvekillerinin doğum yerleri

Milletvekilleri	Doğum yeri
Ali Vefa SEYHANLI	Magosa-Kıbrıs
Halil İbrahim ÖZKAYA	Antalya
Hamdullah Suphi TANRIÖVER	İstanbul
Hasan Tahsin SÜRENKÖK	Antalya
Mustafa EBRİŞİMOĞLU	Antalya
Mehmet Rasih KAPLAN	Akseki-Antalya
Ahmet Saki DERİN	Girit
Hasan PIRILTI	Antalya
Mahmut Murat ŞEREFİLİ	İstanbul
Ahmet Cemal TUNCA	Yenişehir-Bursa
Süleyman Şevket DEMİRMAN	İzmir
Ali Haydar UÇGUN	Antalya
Nazifi Şerif NABEL	Akseki-Antalya
Mehmet Numan AKSOY	İbradı-Antalya
Cezmi ERÇİN	İstanbul
Türkan Örs BAŞTUĞ	İstanbul
Tevfik Nazif ARICAN	Prizren-Kosova
Celal MENGİLİBÖRÜ	Girit
Tayfur SÖKMEN	Adana
Münir SOYKAM	Balıkesir
Nurullah Esat SÜMER	İzmir
Hikmet Turan DAĞLIOĞLU	Antakya
Mehmet Mesut ÇANKAYA	Erzurum
Galip KAHRAMAN	Korkut-Antalya
Hüsamettin KURAL	İbradı-Antalya
Niyazi AKSU	Elmalı-Antalya
Mustafa KORKUT	Besni-Adıyaman

Bu bölümde doğum yeri ile seçim bölgesi arasındaki ilişkileri oldukça anlamlıdır. Milletvekillerinin doğduğu yerler incelendiğinde dikkat çeken husus yirmi yedi milletvekilinden sadece on bir milletvekilinin Antalya doğumlu oluşudur. Dört milletvekili İstanbul, iki milletvekili Girit, iki milletvekili de İzmir doğumludur. Ayrıca Kıbrıs, Bursa, Balıkesir, Adana, Kosova, Erzurum, Antakya ve Adıyaman doğumlu birer milletvekili vardır. Antalya milletvekillerinin 1920-1950 arasında yüzde 40'ı yerel kökenlidir. Öte yandan milletvekillerin % 60'ı Antalya yerel unsuruna dâhil değildir. Bunda Balkan Savaş'ları ve Birinci. Dünya Savaş'ında kaybedilen topraklardan göç edenler ve Hatay'ın Anavatan'a katılmasının etkisi vardır. Söz konusu milletvekillerinden Ali Vefa SEYHANLI, Ahmet Saki

DERİN, Tefvik Nazif ARICAN ve Tayfun SÖKMEN'in Antalya'nın gelişmesine ve değişmesine önemli katkıları olmuştur.

Tablo 2: Antalya Milletvekillerinin cinsiyetleri, doğum-ölüm tarihleri.

Milletvekilleri	Doğum Tarihi	Ölüm Tarihi	Yaşam Süresi	Cinsiyeti
Ali Vefa SEYHANLI	1873	1953	80	Erkek
Halil İbrahim ÖZKAYA	1892	1972	80	Erkek
Hamdullah Suphi TANRIÖVER	1885	1966	81	Erkek
Hasan Tahsin SÜRENKÖK	1869	1930	61	Erkek
Mustafa EBRIŞİMOĞLU	1875	1944	69	Erkek
Mehmet Rasih KAPLAN	1883	1952	69	Erkek
Ahmet Saki DERİN	1876	1944	68	Erkek
Hasan PIRILTI	1859	1933	74	Erkek
Mahmut Murat ŞEREFLİ	1872	1945	73	Erkek
Ahmet Cemal TUNCA	1883	1963	80	Erkek
Süleyman Şevket DEMİRMAN	1877	1931	54	Erkek
Ali Haydar UÇGUN	1891	1972	81	Erkek
Nazifi Şerif NABEL	1888	1962	74	Erkek
Mehmet Numan AKSOY	1890	1949	56	Erkek
Cezmi ERÇİN	1894	1940	46	Erkek
Türkan Örs Baştuğ	1900	1975	75	Kadın
Tefvik Nazif ARICAN	1883	1951	68	Erkek
Celal MENGİLİBÖRÜ	1876	1938	62	Erkek
Tayfur SÖKMEN	1891	1980	89	Erkek
Münir SOYKAM	1884	1948	64	Erkek
Nurullah Esat SÜMER	1899	1973	74	Erkek
Hikmet Turan DAĞLIOĞLU	1900	1977	77	Erkek
Mehmet Mesut ÇANKAYA	1887	1950	63	Erkek
Galip KAHRAMAN	1890	1975	85	Erkek
Hüsametkin KURAL	1879	1944	65	Erkek
Niyazi AKSU	1893	1965	72	Erkek
Mustafa KORKUT	1899	1964	65	Erkek

Kaynak: TBMM arşivi, Milletvekili tercüme-i hal evrakı- sicil dosyaları, T.B.M.M. albümü I. Cilt.

Antalyamilletvekillerinin yaş ortalaması yukarıda görülmektedir. Buna göre 46 yaşında bir, 50-59 yaş aralığında iki, 60-69 yaş aralığında on, 70-79 yaş aralığında yedi, 80 ve üstü olarak da yedi milletvekili yaşamıştır. Ağırlıklı olarak en fazla milletvekilinin 60-69 yaş aralığında olduğu görülmektedir.²⁷ Antalya milletvekilinin yaş ortalaması 70.5'dir. Bu durum genel olarak seçilme yaşı sınırı ile alakalı olduğu gibi aynı zamanda milletin siyasetçi profilinin de tercihi olgun, tecrübeli, saygın olması ile de ilişkilendirilebilir.²⁷ Milletvekilinden sadece bir kişi kadındır. 5 ARALIK 1934'te Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'ün kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkı vermesiyle TBMM'de kadın milletvekilleri de görülmüştür. Söz konusu milletvekillerinden biri de Türkan Örs BAŞTUĞ'dur. Türkan Örs BAŞTUĞ Antalya'nın ilk kadın milletvekili olarak V. Dönemde meclise seçilmiştir. 1920-1950 yılları arasında seçilen Antalya milletvekillerinden sadece bir kadın milletvekilinin olması Antalya adına sevindirici bir durum olmasına rağmen genel olarak siyasette erkek egemenliğinin de bir göstergesidir.

Tablo 3: Antalya milletvekillerinin yaş ortalamaları (1923-1950)

Dönem	Yaş Ortalaması
I. Dönem	40.5
II. Dönem	50.5
III. Dönem	51.4
IV. Dönem	44
V. Dönem	47.5
VI. Dönem	48.1
VII. Dönem	52.2

VIII. Dönem	53.8
-------------	------

Kaynak: TBMM arşivi, Milletvekili tercüme-i hal evrakı- sicil dosyaları, T.B.M.M. albümü I. Cilt

Antalya Milletvekillerinin dönemlere göre yaş ortalamaları incelendiğinde III. Döneme kadar ortalamanın yükseldiği görülmektedir. IV. Dönemde bir düşüş görülmekle beraber tekrar bir yükselme trendine girmiştir. VIII. Dönem, yaş ortalamasının en yüksek seviyeye ulaştığı dönem olarak görülmektedir. Antalya Milletvekillerinin en genç yaş ortalamasına sahip olduğu dönem I. Dönem olarak göze çarpmaktadır. Bu dönemin savaş dönemi olması (1920), göz önünde bulundurulması gereken önemli bir husustur.

Tablo 4: Antalya Milletvekillerinin medeni durum ve çocuk sayıları

Milletvekilleri	Medeni Durumu	Çocuk Sayısı
Ali Vefa SEYHANLI	Evli	-
Halil İbrahim ÖZKAYA	Evli	4
Hamdullah Suphi TANRIÖVER	Evli	2
Hasan Tahsin SÜRENKÖK	Evli	7
Mustafa EBRİŞİMOĞLU	Evli	6
Mehmet Rasih KAPLAN	Evli	3
Ahmet Saki DERİN	Evli	-
Hasan PIRILTI	Evli	5
Mahmut Murat ŞEREFLİ	Evli	5
Ahmet Cemal TUNCA	Evli	4
Süleyman Şevket DEMİRMAN	Evli	2
Ali Haydar UÇGUN	Evli	3
Nazifi Şerif NABEL	Evli	5
Mehmet Numan AKSOY	Evli	5
Cezmi ERÇİN	Evli	2
Türkan Örs BAŞTUĞ	Bekâr	-
Tevfik Nazif ARICAN	Bekâr	-
Celal MENGİLİBÖRÜ	Evli	2
Tayfur SÖKMEN	Evli	5
Münir SOYKAM	Evli	6
Nurullah Esat SÜMER	Evli	1
Hikmet Turan DAĞLIOĞLU	Evli	2
Mehmet Mesut ÇANKAYA	Evli	2
Galip KAHRAMAN	Evli	3
Hüsamettin KURAL	Evli	3
Niyazi AKSU	Evli	4
Mustafa KORKUT	Evli	3

Kaynak: TBMM arşivi, Milletvekili tercüme-i hal evrakı- sicil dosyaları, T.B.M.M. albümü I. Cilt

Antalya Milletvekillerinin o dönemde toplumun genel yapısı olan geniş aileye sahip oldukları söylenemez. En çok çocuğa sahip milletvekili 7 çocukla Hasan Tahsin SÜRENKÖK olurken, bazı milletvekillerinin çocuk sahibi olmadıkları gözlemlenmiştir. Milletvekillerinden sadece Ali Vefa SEHANLI, AHMET Saki DERİN, Türkan Örs BAŞTUĞ ve Tevfik Nazif ARICAN'ın çocuk sahibi olmadığı görülmektedir. Çocuk sahibi olmayan bu dört milletvekilinden Türkan ÖRS BAŞTUĞ ve TEVFIK Nazif ARICAN bekârdır.

Tablo 5: Antalya Milletvekillerinin eğitim durumu

Milletvekilleri	Eğitim Durumu
Ali Vefa SEYHANLI	Mülkiye Mektebi
Halil İbrahim ÖZKAYA	Daru'l-Fünûn Hukuk Şubesi
Hamdullah Suphi TANRIÖVER	Mekteb-İ Sultan-İ Galatasaray
Hasan Tahsin SÜRENKÖK	Antalya Rüştüyesi
Mustafa EBRİŞİMOĞLU	Rüştüye
Mehmet Rasih KAPLAN	Konya Ziyaiye ve İrfaniye Medreseleri, Mısır Camii'l-Ezher ve Kahire el-EzherVe Darül'İfünun- Ü Edebiyat Ve İctimâiyat Medreseleri
Ahmet Saki DERİN	Hukuk

Hasan PIRILTI	Sübyan Mektebi ve Hususi
Mahmut Murat ŞEREFİLİ	Hukuk
Ahmet Cemal TUNCA	Tıbbiye
Süleyman Şevket DEMİRMAN	Erkân-I Harbiye
Ali Haydar UÇGUN	Konya Hukuk Mektebi
Nazif Şerif NABEL	Daru'l-Fünûn -1 Tıbbiye
Mehmet Numan AKSOY	İstanbul Daru'l-Fünûn Hukuk Şubesi
Cezmi ERÇİN	Mülkiye
Türkan Örs BAŞTUĞ	İstanbul Daru'l-Fünûn Felsefe Şubesi
Tevfik Nazif ARICAN	Hukuk
Celal MENGİLİBÖRÜ	Erkân-ı Harbiye
Tayfur SÖKMEN	Rüştiye ve Hususi
Münir SOYKAM	Askeri Tıbbiye
Nurullah Esat SÜMER	Berlin Ali Ticaret Mektebi- Frankfurt Üniversitesi Ekonomi Doktorası
Hikmet Turan DAĞLIOĞLU	Budapeşte Yüksek Sanatlar Okulu
Mehmet Mesut ÇANKAYA	İstanbul Hukuk Mektebi
Galip KAHRAMAN	İstanbul Tıbbiye
Hüsamettin KURAL	Askeri Tıbbiye
Niyazi AKSU	İstanbul Muallim Mektebi
Mustafa KORKUT	Ortaokul

Kaynak: TBMM arşivi, Milletvekili tercüme-i hal evrakı- sicil dosyaları, T.B.M.M. albümü I. Cilt

Antalya milletvekillerinden sadece bir tanesi sübyan mektebi mezunudur. Üç rüştiye, bir mekteb-i sultani, bir ortaokul, iki erkanı harbiye, iki Mülkiye, iki askeri tıbbiye olmak üzere beş tıbbiye, bir muallim mektebi, bir felsefe, bir yüksek sanatlar okulu, bir ekonomi ve yedide hukuk tahsili yapılmıştır. Milletvekillerinden sadece M. Rasih KAPLAN birden fazla alanda tahsil görmüştür. Yirmi yedi milletvekilinin yirmi ikisi yüksek tahsil yapmıştır. Bu durum Antalya Milletvekillerinin eğitim düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Nitekim bazı milletvekillerin devlet dairelerinde memur olması, sosyal ve kültürel hayata yapmış oldukları katkılar ve vermiş oldukları eserler bu durumun en belirgin göstergesidir.

Tablo 6: Antalya Milletvekillerinin bildikleri yabancı diller

Milletvekilleri	Yabancı Diller	Bildikleri Dil Sayısı
Ali Vefa SEYHANLI	Fransızca, Arapça, Rumca	3
Halil İbrahim ÖZKAYA	Fransızca	1
Hamdullah Suphi TANRIÖVER	Fransızca	1
Hasan Tahsin SÜRENKÖK	Arapça	1
Mustafa EBRIŞİMOĞLU	-	-
Mehmet Rasih KAPLAN	Arapça	1
Ahmet Saki DERİN	Fransızca, Rumca	2
Hasan PIRILTI	Arapça, Farsça	2
Mahmut Murat ŞEREFİLİ	-	-
Ahmet Cemal TUNCA	Fransızca	1
Süleyman Şevket DEMİRMAN	Fransızca, Almanca, Arapça	3
Ali Haydar UÇGUN	-	-
Nazifi Şerif NABEL	Fransızca, İngilizce	2
Mehmet Numan AKSOY	-	-
Cezmi ERÇİN	İngilizce, Fransızca, Almanca	3
Türkan Örs BAŞTUĞ	Fransızca	1
Tevfik Nazif ARICAN	-	-
Celal MENGİLİBÖRÜ	Fransızca, Almanca	2
Tayfur SÖKMEN	Almanca	1
Münir SOYKAM	Almanca, Fransızca.	2
Nurullah Esat SÜMER	Fransızca, Almanca, İngilizce	3
Hikmet Turan DAĞLIOĞLU	Arapça, Almanca, Fransızca, Macarca	4
Mehmet Mesut ÇANKAYA	-	-
Galip KAHRAMAN	Fransızca	1
Hüsamettin KURAL	Fransızca, Almanca	2

Niyazi AKSU	Almanca, Fransızca	2
Mustafa KORKUT	-	-

Antalya milletvekillerinden sadece 7 kişi yabancı dil bilmemektedir.12 milletvekili birden fazla yabancı dil bilmektedir. Antalya milletvekilleri 5 çeşit yabancı dil bilmektedir.Bu dillerden 4'ü batı dillerinden,1'de Arapça olarak doğu dili olarak adlandırılabilir. Bilinen toplam yabancı dil sayısı ise 38'dir.Bu dillerden 16'sını Fransızca,9'unu Almanca,6'sını Arapça,3'ünü İngilizce,2'sini rumca ve 1'ini Macarca oluşturmaktadır. Antalya Milletvekillerinden kabaca % 75'i bir yabancı dil bilmekte iken % 25'i herhangi bir yabancı dil bilmemektedir.

Tablo 7: Antalya Milletvekillerinin mesleki durumları

Milletvekilleri	Meslekleri ve Görevleri	Madalyası
Ali Vefa SEYHANLI	Kaymakam	-
Halil İbrahim ÖZKAYA	Subay-Avukat-Öğretmen	Kırmızı Şeritli-Yeşil İstiklal
Hamdullah Suphi TANRIÖVER	Öğretmen-Yazar, İstanbul Darü'l-Fünûnu Türk Sanayi-İ Nefisesi Müderrisi	-
Hasan Tahsin SÜRENKÖK	Erzurum Ptt Müdürü-Katib	-
Mustafa EBRIŞİMOĞLU	Katib	-
Mehmet Rasih KAPLAN	Avukat	-
Ahmet Saki DERİN	Avukat-Öğretmen	-
Hasan PIRILTI	Avukat-Katib	-
Mahmut Murat ŞEREFİLİ	Avukat	-
Ahmet Cemal TUNCA	Doktor-Subay	İstiklal Madalyası
Süleyman Şevket DEMİRMAN	Sümendifercilik-Öğretmen-Asker	Çeşitli Madalyası-Nişan ve Liyakat Sahibi
Ali Haydar UÇGUN	Avukat-Hâkim-Kaymakam	-
Nazifi Şerif NABEL	Tababet-Hekimlik	-
Mehmet Numan AKSOY	Avukat-Savcı-Kaymakam	-
Cezmi ERÇİN	Rusumat ve Tahrirat Müdürü-Maliye Teftiş Heyeti Başkanı-Maliyeci-İktisatçı-Öğretmen-Ziraat Bankası Umûm Müdür Muavini-Yazar	-
Türkan Örs BAŞTUĞ	Öğretmen	-
Tevfik Nazif ARICAN	Avukat-Başmüfettiş-Müşteşar	-
Celal MENGİLİBÖRÜ	Harp Okulu Öğretmeni-Subay-Müdür-Elçi ve Konsolosluk Yapmış	-
Tayfur SÖKMEN	Çiftçi-Kumandan-Hatay Dev. Cuhurbaşkanı	-
Münir SOYKAM	Hekim	-
Nurullah Esat SÜMER	İktisat-Maliye-Bankacı	-
Hikmet Turan DAĞLIOĞLU	Arkeolog-Öğretmen-Yazar	Beyaz-Şerit İstiklal Madalyası
Mehmet Mesut ÇANKAYA	Avukat	-
Galip KAHRAMAN	Doktor	-
Hüsmettin KURAL	Hekim-Yarbay-Öğretmen	İstiklal
Niyazi AKSU	Yazar-Öğretmen-Müfettiş	-
Mustafa KORKUT	Ziraatçı-Çiftçi-Belediyeçi	-

Kaynak: TBMM arşivi, Milletvekili tercüme-i hal evrakı- sicil dosyaları, T.B.M.M. albümü I. Cilt

Antalya Milletvekillerinin mesleki durumları incelendiğinde çeşitli meslek gruplarından oldukları gözlemlenmektedir. Bununla birlikte önemli bir kısmının Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerinde aktif rol aldığı görülmektedir. Bunun en büyük göstergesi alınan madalyalardır. Bu madalyalar aynı zamanda Antalya Milletvekillerinin ne kadar vatanperver olduklarını ve yurt savunmasına yaptıkları katkıların da bir göstergesidir. Ayrıca yine önemli bir bölümünün memuriyet kökenli olduğu görülmektedir. Antalya Milletvekillerinin genel olarak siyaset, askeri ve sivil bürokrasi alanlarından geldikleri söylenebilir. Yukarıdaki tablo incelendiğinde ağırlıklı olarak avukat, doktor ve askeri mesleklerin çoğunlukta olduğunu görülmektedir.8

milletvekili tek meslek sahibi,2 meslek sahibi olan milletvekili 5 ve 3 ya da 3'ten fazla mesleğe sahip olan milletvekili sayısı ise 14'tür.Birden fazla meslek sahibi olan milletvekillerinin oranı % 70'dir.Bu durum milletvekillerinin ne kadar iyi bir eğitim aldıklarını ve fonksiyonel kişilikler olduğunu göstermektedir. En çok sahip olunan ya da yapılan meslek 10 milletvekiliyle avukatlıktır.7 öğretmen, 6 doktor veya hâkim,6 asker,3 kaymakam,3 kâtip ve 2 de yazarlık mesleğine sahip milletvekili vardır.

Tablo 8: Antalya Milletvekillerinin Milletvekili olduğu tarihler

Milletvekilleri	Milletvekili Olduğu Tarihler
Ali Vefa SEYHANLI	1920-1923
Halil İbrahim ÖZKAYA	1920-1923
Hamdullah Suphi TANRIÖVER	1920-1923
Hasan Tahsin SÜRENKÖK	1920-1923
Mustafa EBRİŞİMOĞLU	1920-1923
Rasih KAPLAN	1920-1923, 1923-1927, 1927-1931, 1931-1935, 1935-1939, 1939-1943, 1946-1950
Ahmet Saki DERİN	1923-1927,1927-1931
Hasan PIRILTI	1923-1927, 1927-1931
Mahmut Murat ŞEREFİLİ	1923-1927
Ahmet Cemal TUNCA	1927-1931, 1931-1935, 1935-1939, 1939-1943,1943-1946
Süleyman Şevket DEMİRMAN	1927-1931
Ali Haydar UÇGUN	1931-1935
Nazifi Şerif NABEL	1931-1935
Mehmet Numan AKSOY	1931-1935, 1935-1939, 1939-1943, 1943-1946, 1946-1950
Cezmi ERÇİN	1935-1939, 1939-1943
Türkan Örs BAŞTUĞ	1935-1939, 1939-1943
Tevfik Nazif ARICAN	1935-1939
Celal MENGİLİBÖRÜ	1935-1939
Tayfur SÖKMEN	1935-1939, 1939-1943, 1943-1946, 1946-1950
Münir SOYKAM	1939-1943
Nurullah Esat SÜMER	1939-1943, 1943-1946, 1946-1950
Hikmet Turan DAĞLIOĞLU	1943-1946
Mehmet Mesut ÇANKAYA	1943-1946
Galip KAHRAMAN	1943-1946, 1946-1950
Hüsamettin KURAL	1943-1946
Niyazi AKSU	1946-1950
Mustafa KORKUT	1946-1950

Kaynak: TBMM arşivi, Milletvekili tercüme-i hal evrakı- sicil dosyaları, T.B.M.M. albümü I. Cilt

Tablo 9: Milletvekillerinin Milletvekili olduğu dönem sayısı ve dönemleri

Milletvekilleri	Dönem Sayısı	Hangi Dönemler
Ali Vefa SEYHANLI	1	I
Halil İbrahim ÖZKAYA	1	I
Hamdullah Suphi TANRIÖVER	1 (5)	I. Antalya (II. VIII. İstanbul, Manisa, Mersin)
Hasan Tahsin SÜRENKÖK	1	I
Mustafa EBRİŞİMOĞLU	1	I
Rasih KAPLAN	7 (8)	I, II, III, IV, V,VI, VIII (VII. Kahramanmaraş)
Ahmet Saki DERİN	2	II, III
Hasan PIRILTI	2	II, III
Mahmut Murat ŞEREFİLİ	1	II
Ahmet Cemal TUNCA	5 (6)	III, IV, V,VI, VII (VIII. Afyonkarahisar)
Süleyman Şevket DEMİRMAN	1	III
Ali Haydar UÇGUN	1	IV
Nazifi Şerif NABEL	1	IV
Mehmet Numan AKSOY	5	IV, V,VI, VII, VIII

Cezmi ERÇİN	2	V (Ara Seçim) ,VI
TÜRKAN Örs BAŞTUĞ	2	V,VI
Tevfik Nazif ARICAN	1(2)	(II. OS. MEC. MEBUS. ÜSKÜP) V
Celal MENGİLİBÖRÜ	1	V
Tayfur SÖKMEN	4 (9)	(V, VI, VII, VIII Antalya) (VII-Hatay)
Münir SOYKAM	1	VI
Nurullah Esat SÜMER	3	(VI Ara Seçim) ,VII, VIII
Hikmet Turan DAĞLIOĞLU	1	VII
Mesut ÇANKAYA	1 (2)	VII, (VIII Erzurum)
Galip KAHRAMAN	2 (5)	VII, VIII,(IV-V-VI Bursa)
Hüsamettin KURAL	1 (3)	VII. Antalya, (V. Ara Seçim Bayazı-VI. Ağrı)
Niyazi AKSU	1	VIII
Mustafa KORKUT	1	VIII

Kaynak: TBMM arşivi, Milletvekili tercüme-i hal evrakı- sicil dosyaları, T.B.M.M. albümü I. Cilt

1920-1950 dönemi Antalya milletvekilleri, görev yaptıkları dönem itibariyle incelendiğinde; Yirmi yedi milletvekilinden birden fazla dönemde seçilen milletvekili sayısı 14'tür.Sadece bir dönem için seçilen milletvekili sayısı 13'tür.En uzun süre görev yapan vekillerin Tayfun SÖKMEN, Rasih KAPLAN, Mehmet Numan AKSOY ve Ahmet Cemal TUNCA olduğu görülmektedir. Bunda Ahmet Cemal TUNCA'nın milli mücadele döneminde göstermiş olduğu yararlıklar ve İstiklal Madalyası sahibi oluşu onun hem Ankara'da hem de Antalya'da sevilen saygın bir kişi olduğunu göstermektedir. Yine Tayfun SÖKMEN'nin ve Rasih KAPLAN'nın isimlerin şehirlerde cadde ve çeşitli kurumlara verilmesi, onların toplum tarafından sevildiğini ve saygın birer kişilik olduğu görülmektedir. Nitekim bu milletvekillerinin birden fazla dönemde seçilmeleri bunu kanıtlamaktadır.

Tablo 10: Antalya Milletvekillerinden bakanlık görevinde bulunanlar

Milletvekilleri	Hangi Bakanlık Yaptığı
Ali Vefa SEYHANLI	Ticaret Bakanlığı/22 Kasım 1924 /17 Mayıs 1926/ /3.-4- TC. Hükümetleri
Halik İbrahim ÖZKAYA	
Hamdullah Suphi TANRIOVER	Maârif ve Hariciye Encümenleri Reisi, Muvakkat İcra Encümeni Üyesi, 1., 2. ve 3. İcra Vekilleri Heyeti Maârif Vekili
Hasan Tahsin SÜRENKÖK	
Mustafa İbrişim	
Rasih KAPLAN	
Ahmet Saki DERİN	
Hasan Sıtkı PIRILTI	
Mahmut Murat ŞEREFİLİ	
Süleyman Şevket DEMİRAY	
Ali Haydar UÇGUN	
Nazif Şeref NABEL	
Mehmet Numan AKSOY	
Cezmi ERÇİN	12. Hükümet Ticaret Vekili
Türkan Örs BAŞTUĞ	
Tevfik Nazif ARICAN	
Celal MENGİLİBÖRÜ	
Tayfur SÖKMEN	
Münir SOYKAM	
Nurullah Esat SÜMER	14. Hükümet Maliye Bakanı,18.Hükümet Devlet Bakanı
Hikmet Turan DAĞLIOĞLU	
Mehmet Mesut ÇANKAYA	
Galip KAHRAMAN	
Hüsamettin KURAL	VI. Dönem Sıhhat ve İçtimâ Muâvenet Encümeni Reisi
Niyazi AKSU	
Mustafa KORKUT	

Kaynak: TBMM arşivi, Milletvekili tercüme-i hal evrakı- sicil dosyaları, T.B.M.M. albümü I. Cilt

1920-1950 Dönemi arası görev yapan Antalya Milletvekillerinden sadece beşi bakanlık yapmıştır. Bunlardan Ali Vefa SEYHANLI 3. Ve 4.Hükümetlerde Ticaret Bakanlığı, Hamdullah Suphi TANRIÖVER'in Maarif Vekilliği, Cezmi ERÇİN'nin 12. Hükümette Ticaret Vekilliği, Nurullah Esat SÜMER'in 14. Hükümette Maliye Bakanlığı ve 18.hükümette Devlet bakanlığı, Hüsamettin KURAL'ın 6.dönem sıhhat ve İçtimai Muavenet Encümeni Reisi yaptığı görülmektedir. Hiç şüphesiz bunda milletvekillerinin sahip oldukları meslek ve yapmış oldukları yüksek tahsil etkili olmuştur. Hüsamettin KURAL'ın Hekim, Nurullah Esat SÜMER'in iktisat doktorası, Cezmi ERÇİN'in Ziraat Bankası Umum Müdür Muavinliği de yapmış olması, Hamdullah Suphi TANRIÖVER'in öğretmen olması ilgili alanlarda Bakanlık yapmasına neden olmuştur.

Tablo 11: Antalya Milletvekillerinin isimlerinin verildiği yer adları

Milletvekilleri	Yer Adları
Ali Vefa SEYHANLI	
Halil İbrahim ÖZKAYA	
Hamdullah Suphi TANRIÖVER	Hamdullah Suphi Tanrıöver İlkokulu Bakırköy/İstanbul Hamdullah Suphi Tanrıöver Ortaokulu Karşıyaka/İzmir
Hasan Tahsin SÜRENKÖK	
Mustafa EBRIŞİMOĞLU	
Rasih KAPLAN	Rasih Kaplan Caddesi Özgürlük Kepez/Antalya
Ahmet Saki DERİN	
Hasan PIRILTI	
Mahmut Murat ŞEREFLİ	
Ahmet Cemal TUNCA	
Süleyman Şevket DEMİRMAN	
Ali Haydar UCGUN	
Nazifi Şerif NABEL	
Mehmet Numan AKSOY	
Cezmi ERÇİN	
Türkan Örs Baştuğ	
Tevfik Nazif ARICAN	
Celal MENGİLİBÖRÜ	
Tayfur SÖKMEN	Medine Tayfur Sökmen İlkokulu Kartal/İstanbul Tayfur Sökmen Cad. Hatay/Merkez Tayfur Sökmen Köyü Reyhanlı/Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Tayfur Sökmen Kampüsü Mustafa Kemal Üniversitesi Tayfur Ata Sökmen Tıp Fakültesi
Münir SOYKAM	
Nurullah Esat SÜMER	
Hikmet Turan DAĞLIOĞLU	
Mehmet Mesut ÇANKAYA	
Galip KAHRAMAN	Dr. Galip Kahraman Ortaokulu Muratpaşa/Antalya Dr. Galip Kahraman İlkokulu Muratpaşa/Antalya
Hüsamettin KURAL	Hüsamettin Kural Büyükkada Devlet Hastanesi Adalar/İstanbul
Niyazi AKSU	
Mustafa Korkut	

Kaynak: Antalya, İstanbul, İzmir Hatay büyük şehir yer adları verileri

Türk Milleti kendisini temsil eden milletvekillerinin unutmamıştır. Gerek Antalya'da gerekse de başka dönemde diğer şehirlerden milletvekili seçilen Antalya milletvekillerinin isimleri caddelere, bulvarlara, okullara ve hastanelere verildiği görülmektedir. Hamdullah Suphi TANRIÖVER'in ismi Maarif Vekilliği yapmış olmanın etkisiyle ilkokullara verilmesi, Rasih KAPLAN'ın Antalya'da isminin bir caddeye verildiği görülmüştür. Yine Hatay Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı'nda yapmış olan Tayfun SÖKMEN'in adının bir ilkokula, bir kampüse, bir tıp fakültesine verilmiş olması ve Tayfun SÖKMEN adında bir köy olduğu görülmüştür. Galip KAHRAMAN'adı Antalya'nın Muratpaşa ilçesinde bir ilkokula ve

ortaokula verilmiştir. Şu anki ismiyle Sağlık Bakanlığı yapmış olan Hüsamettin KURAL'ın adı İstanbul Adalar da bir devlet hastanesine verilmiştir. Bu durum Türk Milletinin kendisine hizmet etmiş olan milletvekillerine karşı birer vefa örneği olarak anlaşılmaktadır. Rasih KAPLAN ve Galip KAHRAMAN'nın isimlerinin yaşatılması yerel manada bu kişilerle toplum arasında güçlü bir bağ olduğunu göstermektedir. Ancak İstanbul doğumlu olan Hamdullah Suphi TANRIÖVER, Adana doğumlu olan Tayfur SÖKMEN ve Antalya doğumlu olan Galip KAHRAMAN'nın adlarının Antalya dışında bir yerlere verilmiş olması şehirle bu milletvekilleri arasında toplumsal bir bağ oluşmadığını göstermiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde yirmi yedi milletvekilinden sadece iki kişinin adının Antalya'da yaşatılması, halk ile toplumsal bağı kuvvetli olmayan siyasilerin şehrin toplumsal hafızasında yer almadığını da göstermiştir.

Tablo 12: Kitap yazan Milletvekilleri ve eserleri

Milletvekilleri	Eserleri
Hamdullah Suphi TANRIÖVER	Namık Kemal Bey Magosa'da (1909), Günebakan (makaleler, 1929, haz. Fethi Tevetoğlu. 1987) Dağyolu(hitabeleri, 1931; Fethi Tevetoğlu. 1987). Anadolu Milli Mücadelesi (1946), Dağyolu ve Günebakan'dan Seçmeler (baskıya haz. M.NecatiSepetçioğlu, 1971).
Hikmet Turhan DAĞLIOĞLU	Şemseddin Sami Hayatı ve Eserleri, İstanbul 1934 Miladi 16. Hicri 20. Asırda Antep, Gaziantep 1937 Miladi 16. Hicri 20. Asırda Antep II, Gaziantep 1937 Miladi 16. Hicri 20. Asırda Antep Köyleri, Gaziantep 1938 Halep'in En Eski Tarihi, Gaziantep, 1937 Onaltıncı Asırda Bursa, 1558-1589, Bursa 1940
Cezmi Erçin	Türkiye'de vergi sistemi (3 cilt) (1932-1933) Dünya iktisadî buhranında para ve kredi politikasının tesirleri (1933) Türkiye'de vergi sistemi: mahallî idareler (1934) Yeni kazanç vergisi kanunu üzerinde mukayeseli bir tahlil (1934) Bütçeler ve Hazine (1934) Muhtasar maliye ilmi ve maliye mevzuatı (1935) Türkiye'de vergi sistemi: vasıtasız vergiler (1936) Malî kanunlarda mâkableşümül ve mürur-u zaman (1936) Hukuk bakımından bütçe (1937) Bütçe tatbikat ve nazariyatı (1938) Vasıtasız vergilerde götürü tarhiyatın prensipleri ve bizdeki tatbikatı (1941) Vergilerimizden vasıtalı vergiler
Nurullah Esat SÜMER	Muasır iktisat nizamı (1945)

Kaynak: Milletvekilleriyle ilgili biyografiler, yayınevleri katalogları ve kütüphaneler taranarak derlenmiştir.

Antalya'yı temsil eden siyasi kadronun içerisinde milletvekilliği yanında kültürel noktada entelektüel bilgi birikimini kitap, makale, gazete yazıları ile ortaya koyan seçkin kişiler oldukları dikkat çekmektedir. Bu bağlamda bu kişilerin hem Antalya hem de ülkenin sosyal gelişimine katkıda buldukları söylenebilir. Hamdullah Suphi Edebiyat alanında, Hikmet Turhan DAĞLIOĞLU Tarih alanında, Cezmi ERÇİN ve Nurullah Esat ise İktisat alanında eserler vermişlerdir. Hamdullah Suphi ve Hikmet Turhan'ın çok yönlü birer siyasetçi olmaları farklı alanlarda eserler vermesiyle kendisini göstermiştir. Cezmi ERÇİN ve Nurullah Esat ise daha çok kendi tahsil alanlarıyla ilgili eserler vermişlerdir. Antalya Milletvekillerinin % 75'nin yüksek tahsil yapmış olmasına rağmen sadece dört milletvekilinin eser yazmış olması bir tezatlık oluşturmuş olmasının yanı sıra entelektüel birikimlerinin de zayıf olduğunu göstermektedir.

Tablo 13: Antalya şehrinin Türkiye nüfusuna ve milletvekili sayısına göre oranları (1923-1950)

Dönem	Sayım Yılı	Türkiye Nüfusu	Antalya Nüfusu	Nüfusun Yüzdelik Oranı	Türkiye Milletvekili Sayısı	Antalya Milletvekili Sayısı	Milletvekili Yüzdelik Oranı
-------	------------	----------------	----------------	------------------------	-----------------------------	-----------------------------	-----------------------------

I. Dönem 1920-1923	1914	13390000	235.762	% 0.017	337	6	% 0.017
II. Dönem 1923-1927	1927	13.648.270	206.270	%0.0151	287	4	%0.013
III. Dönem 1927-1931		?	?	%	316	5	% 0.0158
IV. Dönem 1931-1935	1935	16158018	242609	% 0.015	317	5	% 0.0157
V. Dönem 1935-1939	1935	16.158.018	241210	% 0.014	399	8	% 0.0200
VI. Dönem 1939-1943	1940	17.820.950	256366	% 0.0143	458	8	% 0.0174
VII. Dönem 1943-1946	1945	18.790.174	278178	% 0.0148	455	7	% 0.0153
VIII. Dönem 1946-1950	1950	20.947.188	311442	% 0.0148	465	7	% 0.0150

Kaynak: Türkiye istatistik kurumu verileri esas alınarak hazırlanmıştır

Tablo 14: Antalya Milletvekillerinin yasama faaliyetlerinin genel analizi (1920-1950)

TBMM Dönemleri	Türkiye Milletvekili Sayısı	Antalya Milletvekili Sayısı	Yüzdellik Oranı
I.TBMM	337	6	% 0.0178
II. TBMM	287	4	% 0.0139
III. TBMM	316	5	% 0.0158
IV. TBMM	317	5	% 0.0157
V.TBMM	399	8	% 0.0200
VI. TBMM	458	8	% 0.0174
VII. TBMM	455	8	% 0.0175
VIII. TBMM	465	7	% 0.0150
Toplam	3.034	51	% 0.0168

1920-1950 tarihleri arasında T.B.M.M. de dönemler itibarıyla her dönem için görev yapmış milletvekili sayıları ve bu dönemlerde Antalya şehrini dönemler halinde temsil eden milletvekillerinin sayısı yüzdellik oranları açısından değerlendirdiğimizde;II.Dönem TBMM'de Antalya şehri % 0.0139 oranıyla en az temsil edildiği düzeydedir.V.Dönem ise % 0.020 temsil ile en yüksek oradadır.I.Dönemden itibaren VII.döneme kadar Antalya milletvekillerinin sayısı,Türkiye'deki milletvekillerinin sayısının artmasına paralel olarak arttığı gözlemlenmiştir.Hiç şüphesiz bunda şehrin yıllara göre artan nüfusu ve temsil edilme etkisi yatmaktadır.

Tablo 15: 1920-1950 Antalya Milletvekillerinin yasama faaliyetleri

Milletvekilleri	Teklifler	Takrirler (Önergeler)	Söz Aldığı Konuşmalar	Üyelerle İlgili İşler	Demeçler Söylevler	Sualler Ve Bunlara Verilen Cevaplar	Toplam
Ali Vefa SEYHANLI	1	0	10	0	0	0	11
Halil İbrahim ÖZKAYA	2	2	35	0	0	2	41
Hamdullah Suphi TANRIÖVER	1	1	62	0	0	0	64
Hasan Tahsin SÜRENKÖK	1	4	1	0	0	0	6
Mustafa EBRİŞİMOĞLU	2	2	0	0	0	1	5
Rasih KAPLAN	1	4	118	0	0	1	124
Ahmet Saki DERİN	8	4	109	0	0	0	121

Mehmet Hasan PIRILTI	0	0	61	0	5	3	69
Mahmut Murat Şereflî	0	0	0	0	0	0	0
Ahmet Cemal TUNCA	0	2	0	0	0	0	2
Süleyman Şevket DEMİRMAN	0	0	0	0	0	0	0
Ali Haydar UÇGUN	0	0	0	0	0	0	0
Nazîfî Şerîf NABEL	0	0	4	0	0	0	4
Mehmet Numan AKSOY		0	4	0	0	0	4
Cezmi ERÇİN	0	0	2	0	0	0	2
Türkan Örs BAŞTUĞ	0	0	4	0	0	0	4
Tevfik Nazîf ARICAN	0	0	0	0	0	0	0
Celal MENGİLİBÖRÜ	0	0	0	0	0	0	0
Tayfur SÖKMEN	0	0	3	1	0	0	4
Ahmet Münir SOYKAM	0	0	5	0	0	0	5
Nurullah Esat SÜMER	0	0	12	0	0	0	12
Hikmet Turan DAĞLIOĞLU	0	1	19	0	0	0	20
Mehmet Mesut ÇANKAYA	0	0	0	1	0	0	1
Galip KAHRAMAN	0	0	0	0	0	0	0
Hüsametîin KURAL	0	0	0	0	0	0	0
Niyazi AKSU	0	0	15	0	0	0	15
Mustafa KORKUT	0	0	6	0	0	0	6

Kaynak: T.B.M.M. Açık ve gizli celse zabıtları esas alınarak hazırlanmıştır.

1920-1950 döneminde Antalya şehri milletvekillerinin yapmış olduğu yasama faaliyetlerinin genel tablosu yukarıdaki gibi olmuştur. Söz konusu milletvekillerinden Rasih KAPLAN ve Ahmet Saki DERİN en aktif milletvekili olmuşlardır. Ardından Hasan PIRILTI ve Hamdullah SUPHİ gelmiştir. Mahmut Murat ŞEREFLİ, Süleyman Şevket DEMİRMAN, Ali Haydar UÇGUN, Tevfik Nazîf ARICAN, Celal MENGİLİBÖRÜ, Galip KAHRAMAN ve Hüsametîin KURAL ise hiç bir yasama faaliyetinde bulunmamışlardır. Söz konusu milletvekillerinden Galip KAHRAMAN ve Hüsametîin KURAL bakanlık yaptıkları dönem için mecliste yasama faaliyetlerine iştirak etmemişlerdir.

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada 1920–1950 tarihleri arasında I. Dönem T.B.M.M.’den VIII. dönem T.B.M.M.’nin sonuna kadar (1920-1950) Antalya şehrini temsil eden milletvekillerinin sosyal ve kültürel özellikleri başta olmak üzere siyasi faaliyetleri ele alınarak milletvekillerinin bölgesel ve ulusal meselelerin çözümüne sundukları katkıları, siyasi, sosyal ve ekonomik gelişim sürecine olan etkilerinin nasıl olduğuna dair bazı sonuçlara ulaşılmıştır. Buna göre; Antalya milletvekillerinin yerellik oranı yüzde 40’dır, eğitim düzeyi oldukça yüksek memur, asker ve sivil bürokratlardan oluşmuştur. Nitekim 1920–1950 tarihleri arası yasama faaliyetlerinde bulunan 27 Antalya milletvekilinden yalnızca 11 tanesi Antalya’da doğmuştur. Antalya doğumlu milletvekillerinden bazıları Antalya şehrinden milletvekili seçilirken, bazı milletvekilleri ise sonraki dönemlerde başka şehirlere aday gösterilmişlerdir. Buna Galip

KAHRAMAN'ın IV, V ve VI. Dönemde Bursa, Hüsamettin KURAL'ın ise VI. Dönem Ağrı'dan milletvekili seçilmesi örnek olarak gösterilebilir. Antalya milletvekillerinin yabancılık oranı %60'dır. Sözkonusu bu milletvekilleri başka şehirlerde doğmasına kaşın bazıları ara seçimlerde bazıları ise normal dönemlerde Antalya'dan milletvekili seçilmişlerdir.

Antalya milletvekillerinin % 70'inin birden fazla mesleğe sahip olduğu görülmüştür. Ağırlıklı olarak avukat, öğretmen, doktor ve askerlik mesleğine sahip oldukları görülmüştür. Konjonktürel olarak düşündüğümüzde daha çok yurt savunmasıyla ilgili mesleklerin ön planda olduğunu, Özellikle avukat olan milletvekillerinin aynı zamanda müdafaa hukuk cemiyetlerinde aktif oldukları da görülmüştür. Aynı zamanda bu durum yapmış oldukları tahsil ve foksiyonel bir kişiliğe sahip olmayla da alakalıdır. 1920-1950 yılları arasından Antalya şehri TBMM'de I. Dönemde 6, II. Dönemde 4, III ve IV. Dönem de 5'er, V ve VI. Dönem de 8'er, VII ve VIII. Dönemde ise 7'şer milletvekiliyle temsil edilmiştir. Antalya milletvekillerinin Meclis çalışmalarında en aktif oldukları yasama dönemi II. TBMM dönemidir. Buna karşın en pasif oldukları dönem III ve IV. T.M.M.M dönemidir. Araştırma konusu olan 1920-1950 tarihleri arasında Antalya milletvekilleri T.B.M.M'si Başkanlığı'na 16 kanun teklifi, 20 Önerge, 470 adet de T.B.M.M. Genel Kurulu'nda konuşma yapmışlardır. Antalya milletvekilleri T.B.M.M. çalışmaları açısından sıralandığında birinci sırada Rasih KAPLAN gelir, ikinci sırada Ahmet Saki DERİN, üçüncü sırada M. Hasan PARILTI gelir. Diğer taraftan T.B.M.M çalışmalarını hiç olmayan milletvekilleri Murat ŞEREFİLİ, Süleyman Şevket DEMİRMAN, Ali Haydar UÇGUN, Tefvik Nazif ARICAN, Celal MENGİLİBÖRÜ, Galip KAHRAMAN ve Hüsamettin KURAL'dır. Bu durum Antalya milletvekillerinin meclis çalışmalarında çok aktif olmadıklarını göstermektedir. Birçok milletvekilinin yüksek tahsil yapmış olmasına rağmen meclis de konuşma dahi yapmamış olmaları göze çarpan bir durumdur.

Antalya milletvekillerinin yasama faaliyetlerinin ana konusunu bütçe, eğitim, tarım, ticaret, kamu yönetimi ve dış politika oluşturmuştur. Eğitim konusunda Hamdullah Suphi TANRIÖVER, kamu yönetimi konusunda Halil İbrahim ÖZKAYA ve Ahmet Saki DERİN, tarım ve ticaret konusunda Mahmut Murat ŞEREFİLİ ve Rasih KAPLAN, yine dış politika konusunda Rasih KAPLAN, Meclis Başkanlığı'na kanun teklifi, gensoru önergesi, tefsir önergesi, soru önergesi ve önerge vermişler ve Meclis Genel Kurulu'nda konuşmalar gerçekleştirmişlerdir. Milletvekilleri kendi meslekleri ve uğraşı alanlarıyla ilgili yasama faaliyetlerinde buldukları gibi farklı alanlarla ilgilide yasama faaliyetlerinde de bulunmuşlardır. Nitekim mesleği öğretmen olan Hamdullah Suphi TANRIÖVER, eğitim, muallimlik ve muallimlerin durumlarıyla ilgili yasama faaliyetlerinde bulunurken, mesleği avukat olan Rasih KAPLAN, devlet ormanlarının köylülere intifası hakkında kanun teklifi vererek mesleği dışında bir alanda yasama faaliyetinde bulunmuştur. Bunun dışında Antalya şehri ile ilgili yasama faaliyetlerinde bulunan en etkin milletvekilleri Rasih KAPLAN ve Mustafa EBRİŞİMOĞLU'dur. Diğer Antalya milletvekilleri de kendilerine destek vermişlerdir. Antalya'yı ilgilendiren bütün çalışmalarda Antalya milletvekilleri birlikte hareket etmişlerdir. Antalya sancağı dâhilinde Serik namında bir kazanın teşkili hususunda, Antalya'da elektrik şirketinin imtiyazının feshi konusunda, yine Antalya'da bir Darülharir küşat edilmesine dair ve liman inşa edilmesi hususunda, Antalya'yı ilgilendiren tüm toplumsal konularda (örneğin Antalyalı şehit ailesine yardım vb.) mecliste çaba sarf etmişlerdir. Bu konular Antalya milletvekillerinin Antalya şehri ile ilgili çözüme kavuşturulmasını istedikleri en önemli konulardır.

I. TBMM döneminde Hamdullah Suphi TANRIÖVER 63, II ve III. TBMM döneminde Ahmet Saki DERİN 119, IV. TBMM döneminde Nazifi Şerif NABEL 4, V ve VI. TBMM döneminde Rasih KAPLAN 95, VII. TBMM döneminde Hikmet Turan DAĞLIOĞLU 20 ve VIII. TBMM döneminde Rasih KAPLAN 29 yasama faaliyetiyle Antalya milletvekilleri arasında öne çıkan isimler olmuşlardır. Buna karşın II. TBMM döneminde Hasan PIRILTI, II.

TBMM döneminde Hasan PIRILTI, Ahmet Cemal TUNCA, Rasih KAPLAN, Süleyman Şevket DEMİRMAN, III. TBMM döneminde Ahmet Cemal, Rasih KAPLAN, A. Haydar UÇGUN, M. Numan AKSOY, V. TBMM döneminde Cezmi ERÇİN, Türkan Örs BAŞTUĞ, M. Numan AKSOY, T. Nazif ARICAN, Celal MENGİLİBÖRÜ, VI. TBMM döneminde Nurullah Esat SÜMER, VII. TBMM döneminde Ahmet Cemal TUNCA, Tayfur SÖKMEN, M. Numan AKSOY, Galip KAHRAMAN ve Hüsametdin KURAL, VIII. TBMM döneminde Galip KAHRAMAN ve Tayfur SÖKMEN hiçbir yasama faaliyetinde bulunmayarak en pasif milletvekilleri olarak göze çarpmışlardır.

Milletvekillerinin sosyal ve kültürel özelliklerinin analiz edilmesi, toplumunun iktidar profilinin anlaşılabilmesi, ülkede meydana gelen siyasi gelişmelerin anlaşılabilmesinde büyük önem taşımaktadır. Siyasi kadrolar, pozisyonları, kontrol ettikleri toplumsal kaynaklar ve sahip oldukları güç açısından toplumun yönetim yapısının en üst katmanlarını oluşturmaktadırlar. Bu noktada toplumda uyulması gereken kurallarla birlikte, toplumu oluşturan bireylerin oynayacağı roller üzerinde de etkilidirler. Dolayısıyla siyasi kadrolar ülkenin yaşantısını yönlendirip, toplumun gideceği istikametini belirlemede de etkilidirler. Toplum ve bireyler açısından, fevkalade etkin bir yönlendiricisi konumunda bulunan Türk siyasi kadrolarının özgeçmişleri ve yapmış oldukları tüm faaliyetleri son derece önem arz etmektedir. Bu itibarla 1920-1950 dönemi Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde görev yapan Antalya Milletvekillerinin sosyal, ekonomik ve kültürel özellikleri ve kökenleri tespit edilmiştir. Ayrıca söz konusu milletvekillerinin cinsiyet, yaş ve yaş ortalamaları, medeni hal ve çocuk sayısı, eğitim düzeyi, üniversite eğitiminin alanı, meslek, seçilme sayısı, isimlerinin şehirde yaşatılması, kitap yazarı olanlar vb. durumlarıyla alakalı elde edilen veriler tablolar halinde ortaya konulmuştur. 1920-1950 yılları arasında toplumu temsil eden siyasiler toplumun farklı kesimlerinden ve farklı meslek gruplarından gelmişlerdir. Sahip oldukları bilgi ve birikim noktasında yüksek bir profil karşımıza çıkmıştır. Bu dönemde görev yapan Antalya milletvekilleri içerisinde de bu yüksek donanıma sahip milletvekilleri yer almıştır. Elbette bu süreç içerisinde ülkenin siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik problemleriyle alakalı mesleki bilgi ve tecrübeleri nispetinde düşüncelerini ifade etmeye çalışmışlardır. Milletvekilleri bu bilgi ve becerilerini meclis çatısı altında kullanmakla yetinmemiş şehrin kültürel ve sosyal hayatına yön veren eserler de ortaya koymuşlardır.

Dünya Ekonomik buhranının Türkiye'de sebep olduğu siyasal, sosyal ve ekonomik problemlerle Antalya milletvekilleri yakından ilgilenmişlerdir. İkinci Dünya savaşı döneminde Türkiye'nin gerek dış işleri gerekse iç işlerine yönelik hususlarda görüşlerini ifade etmeye çalışmışlardır. 1946'da Demokrat Partinin de katıldığı milletvekili seçimlerinde Antalya şehri tercihini CHP'den yana kullanmıştır. Ancak 1950 milletvekili seçimlerinde ise 7 milletvekilliğinin 6'sı Demokrat Parti'den 1'ini de CHP kazanmıştır. Antalya şehri siyasi yaşantısı sürecinde iktidar partisiyle paralel bir davranış şekli ortaya koymuşlardır. 1946 yılında yapılan çok partili seçimlerde tercihini iktidar partisi olan CHP'den yana kullanmıştır. Ancak 1950 seçimlerinde Türkiye genelinde DP iktidarıyla birlikte Antalya şehri tercihini yine iktidar paralelinde Demokrat Parti'den yana yapmıştır. Sonraki seçimlerde de Antalya şehri tercihlerini iktidardan yana kullanmaya devam etmiştir. Örneğin 1954 seçimlerindeki milletvekillerinin tamamı Demokrat Parti'den seçilmişlerdir. Diğer yandan kadınlara milletvekili seçme ve seçilebilme hakkının verildiği 5 Aralık 1934 tarihinden 1950 yılları arasında Antalya'nın ilk kadın milletvekili olan Türkan Örs BAŞTUĞ parlamento'ya girmiştir. Bu durum, Antalya şehrinin dünyanın değişimine ve gelişimine ayak uydurduğu ve çağdaş bir anlayışa sahip olduğunu göstermiştir.

1920-1950 yılları arasındaki Antalya Milletvekillerini ve siyasi faaliyetlerini konu edinen bu tez çalışmasının sonucunda; dönemin siyasal, sosyal ve ekonomik şartları dikkate alındığında söz konusu siyasi kadrolar büyük fedakârlıklar yaparak çalışmışlardır. Türkiye

Cumhuriyeti ilan edilerek yeni bir devletin kurulması çok zor şartlar altında gerçekleşmiştir. Ülkede yaşanan uzun savaşlar toplumun sahip olduğu nitelikli kişilerin önemli ölçüde kaybedilmesiyle sonuçlanmıştır. Bu nedenle Türkiye Cumhuriyeti devleti nitelikli insan temininde önemli sıkıntılarla karşılaşmıştır. Bu yeni devlet düzeni içerisinde Osmanlı Devleti'nin mirası olan siyasi şahsiyetler yeni devletin bürokratik yapısı içerisinde yer alarak önemli görevlerde bulunmuşlardır. Milletvekillerinin hem ülkenin hem de temsil ettiği şehrin toplumsal hafızasında bıraktıkları izlerin tespiti ve anlatılması siyaset kurumunun gelişmesi noktasında dikkate alınmalıdır. Toplumsal demokrasinin gelişimi için sorunların tespiti ve bu sorunların çözümüne yönelik siyasi çözüm çabalarının da iyi anlaşılması gerekmektedir. Bununla birlikte, 1920-1950 dönemi ulusal ve yerel siyaset sahnesinde faaliyet gösteren Antalya milletvekillerinin T.B.M.M. çalışmaları sırasındaki performanslarını ortaya koyarken hiçbir milletvekilini yermek gibi bir niyetimiz olmadığını belirtmek isteriz. Amacımız bu şahısların gerek ülke genelinde gerekse temsil ettikleri şehirde nedenli kalıcı eserler bıraktıklarını ortaya koyabilmektir. Tarihi tecrübeden hareketle toplum olarak geçmişten günümüze ve günümüzden yarıya bakış açısını daha bilinçli daha sağlıklı yapabileceğimizi düşünüyoruz. Siyasi, sosyal, ekonomik şartları içerisinde Antalya milletvekillerinin T.B.M.M. faaliyetleri çerçevesinde gerek milli gerekse yerel bazdaki değişimlere olan katkılarını tespit etmeye çalışmıştır. Bu çalışma ile T.B.M.M.'de görev yapan Antalya milletvekilleri ve faaliyetleri konusunda ilgili literatüre bir katkı sağlayacağını düşünülmektedir.

Kaynakça

Arşiv Kaynakları

TBMM Arşivi.

Büyükşehir Belediye Başkanlığı Verileri.

Kütüphane Katalogları.

Türkiye İstatistik Kurumu Verileri.

T.B.M.M. Açık ve gizli celse Zabıtları.

Araştırma Eserler

Armağan, L., (2005). XVI. Yüzyılda Antalya-Antalya in the XVI th Century, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. 24, S. 38, ss. 93-111.

Sarıgüzel, N., (Haziran2017). Birinci Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisinde Antalya Milletvekilleri (Biyografi ve Faaliyetleri), *Uluslar arası Toplum Araştırmaları Dergisi*, C.7, S. 12, ss. 205-236.

Sezer, A., (?) Türkiye'deki İlk Kadın Milletvekilleri ve Meclisteki Çalışmaları, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. XIV, S. 42, ss. 889-905.

Ulusoy, M., (2014). Türkiye Büyük Millet Meclisi Birinci ve İkinci Dönem Sinop Milletvekilleri, *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.33,ss. 123-135.